

Leren denken

 MARTIJN DELAERE

Wat zou het toch mooi zijn als we op school leerden denken in plaats van hoofdsteden en oorlogen uit ons hoofd te leren. Creatief denken is er in de schoolbanken niet bij. En eenmaal in de wereld van grote mensen lopen we vast in urenlange vergaderingen die opleveren wat we er in aanvang van verwachtten. De goeroe van het creatieve denken Edward de Bono wil ons laten zien dat het ook anders kan én anders moet.

Over een druk baasje gesproken. Vandaag is hij te gast in Rotterdam. Morgen gaat hij naar Brussel voor een congres van de Europese Commissie over innovatief zakendoen, dan naar Dublin om de daklozen toe te spreken, terug naar het continent voor interviews in Parijs, naar Lausanne voor een ontmoeting met de top van sigarettenfabrikant Philip Morris. Even maar een dagje naar Engeland, hup naar New Delhi en Bangalore in India, naar Cyprus, een paar dagen terug in Londen en vervol-

gens naar Pakistan. Een mens wordt alleen al moe van de gedachte en dat, terwijl de goeroe van het creatieve denken Dr. Edward de Bono allang een goddelijk leven had kunnen leiden in zijn villa die uit 1635 stamt op zijn geboortegrond in Malta, of in zijn appartement in New York, of in zijn onderkomen in Londen. "Ja", bekent Edward de Bono, "het is allemaal wel veel en vermoeiend, maar je moet er gewoon geen aandacht aan schenken, dan gaat het vanzelf goed."

'Ik geloof echt dat we bijna niets hebben gedaan aan de menselijke software sinds de tijden die ik de 'good gang of three' noem: Aristoteles, Socrates en Plato.'

Zeventig inmiddels. "Don't tell the ladies", zegt de Maltees schalks in zeer beschaafd Engels terwijl zijn secretaresse Megan uit Zuid-Afrika lachend opkijkt. Nog steeds een veelgevraagde spreker op congressen van ondernemingen en overheden over innovatief en praktisch denken. Maar hij doet meer: op scholen instrueert hij leraren in denkmethoden en helpt hij kinderen met het Down-syndroom met elkaar en met anderen te communiceren. Welk innerlijk vuur houdt hem op de been en dirigeert hem van Australië naar Pennsylvania en van de Dominicaanse Republiek naar Zuid-Afrika? De Bono: "Je moet het vergelijken met een artiest. Die wil zijn mening geven en zijn kunsten vertonen en iets laten gebeuren. Dat wil ik ook. Bovendien ga ik om met een fascinerend onderwerp. Ik geloof echt dat we bijna niets hebben gedaan aan de menselijke software sinds de tijden die ik de 'good gang of three' noem: Aristoteles, Socrates en Plato. Al meer dan tweeduizend jaar zijn we heel tevreden met de drie-eenheid van het oordeel, de analyse en het argument. Dat is allemaal prima, net zoals het linker voorwiel van een auto prima is, maar het is te beperkt. Wij houden ons bezig met wat is, maar we zouden het ook moeten hebben over wat er kan zijn. Dat is creatief denken."

■ BOOSDOENER

De grote boosdoener van ons rigide denken in de ogen van Edward de Bono is de Renaissance: "De enige stompzinigheid die ik echt ben tegengekomen is rigiditeit." Alles wat aan een tweede leven begint, noemen we een renaissance, maar De Bono heeft het specifiek over het tweede leven van de Griekse klassieken vanaf de 15e/16e eeuw, een tijdperk waarin de letteren, de kunsten en de wetenschappen opbloeden en waarin de mens zijn eigen waarde herontdekte. Geen goed woord heeft hij ervoor over: "De Renaissance is een ramp geweest. Vanaf dat moment kijken we alleen maar achterom. De mensen die in die tijd on-

*‘Zodra ze zich realiseren
dat ze kunnen denken,
neemt hun
zelfvertrouwen toe.
Er is geen belangrijker
lesonderdeel denkbaar op
school dan denken’*

derwijs gaven op universiteiten en scholen hoorden voornamelijk bij de kerk. En die waren helemaal niet geïnteresseerd in creatief en constructief denken. Zij waren alleen maar geïnteresseerd in argumenten om aan te tonen dat de ketters ongelijk hadden. En daarmee werden oordeel, analyse en argument de enige software van de westerse cultuur. Als we vanaf die periode creatiever hadden kunnen denken was er veel meer vooruitgang geboekt. Ik heb het niet over de exacte wetenschappen, want daarvoor is onze software uitermate geschikt. Maar als je het over de onvoorspelbare mens hebt, dan werkt ze niet. Het denken dat ons in de wetenschappen zo van dienst is geweest, is nutteloos gebleken in de menselijke betrekkingen.”

We gebruiken ons brein niet goed en onvoldoende. We vergaderen uren en uren en wat levert het voor nieuws op? Niets, alleen maar frustratie en hoofdpijn. Waarom? Omdat we argumenteren en oordelen en de vrije geest niet de ruimte geven. “Het grootste probleem van denken is de verwarring. We goochelen met

te veel ballen. Emoties, informatie, logica, hoop en creativiteit dringen zich allemaal aan ons op. We zijn al tot een conclusie gekomen nog voordat argumenten worden gegeven. Alle energie wordt gestopt in: wordt het A of B, terwijl er misschien ook nog C en D zijn, maar we laten alle informatie weg die tot C en D kan leiden. Ons denksysteem is daarom ineffectief.” Als de creatieve geest de ruimte krijgt, wordt er volgens De Bono vooruitgang geboekt, wordt het eenvoudiger om problemen op te lossen en mogelijkheden te scheppen en kunnen crises sneller worden opgelost.

Om ons vergadelaars van dienst te zijn, schreef De Bono daarom in 1985 het baanbrekende boek *Six Thinking Hats*, uitgegeven door Little, Brown and Company in Boston, waarin een handleiding wordt gegeven voor praktisch en vernieuwend denken. Iedereen kan het, je hoeft er niet voor doorgeleerd te hebben. Liever niet zelfs. Zelf zegt hij het boek geschreven te hebben als reactie op al het negativisme. Je zet de witte hoed op en je bent neutraal en objectief, de

rode hoed en je bent emotioneel, de zwarte maakt je bedachtzaam, de gele hoed is zonnig en positief, de groene is creatief en komt met nieuwe ideeën en de blauwe, de laatste, is de organisator. De groene hoed heeft De Bono's persoonlijke persoonlijke voorkeur. De Bono: “Bij deze parallelle manier van denken werkt iedereen samen. Iedereen denkt in dezelfde richting. Siemens vertelde mij dat ze de productontwikkelingstijd met vijftig procent hebben teruggebracht door gebruik te maken van de zeshoedenmethode. En heel eenvoudig omdat argumenteren niet de manier is om een onderwerp te onderzoeken.”

■ ARROGANTIE

We kennen het allemaal uit de vergaderingen. Het kan niet, het hoeft niet, het is al eens gedaan en de slimste jongens en meisjes van de klas die met hun arrogantie met gemak van argumenteren alles naar zich toe kletsen en hun ego opblazen. De Bono: “Denken wordt gebruikt om anderen aan te vallen en eronder te houden. Het laat zien hoe slim we

wel niet zijn. Door te argumenteren vererger je dat probleem alleen maar. Bij de zeshoedenmethode moet je onder al die zes hoeden laten zien dat je zo slim bent en daar heeft de hele groep wat aan.” Intelligente mensen vallen in wat Edward de Bono de intelligence trap noemt. Ze gebruiken hun intelligentie om hun standpunt te verdedigen, niet om naar anderen te luisteren.

“Intelligentie is een potentieel, denken is een vaardigheid”, aldus De Bono. “Ik gaf winnaars van Nobelprijzen les in denken en iedereen dacht: hebben wij dat nou nodig? Maar wat bleek? Op hun eigen vakgebied waren ze goede denkers, maar als je ze dan vroeg hoe je het fileprobleem oplost, hadden ze niets te vertellen.”

Op al wat oudere heren en dames, vastgeroest in gewoontes en tuk op af en toe

*‘Als één onderdeel van
onze samenleving de
afgelopen honderd jaar
totaal niet is veranderd,
is het wel het onderwijs.
Het onderwijs is overal
ter wereld slecht en
ouderwets.’*

een overwinninkje in de vergaderzaal, zullen De Bono's wijze lessen, moeten we vrezen, weinig effect hebben. Dus richt de Maltees zich ook én met overgave op ons nageslacht. Het volkje in de

‘De mens heeft een drietal mogelijkheden om verstandig te handelen: ten eerste door na te denken, dat is de edelste, ten tweede door navolging, dat is de gemakkelijkste, en ten derde door ondervinding, dat is de bitterste’, –Confucius–

Dr. Edward de Bono

Dr. Edward de Bono wordt door de gehele wereld als leidinggevend gezien op het gebied van creatief en conceptueel denken. De laatste 35 jaar werkte hij in het bedrijfsleven, bij de overheid en in het onderwijs, waar hij les gaf in het veranderen door creatief te denken. Hij is de bedenker van het lateraal denken en de ‘Six Thinking Hats’ methode. Deze technieken worden gebruikt om op nieuwe ideeën te komen. Dr. Edward de Bono heeft al lezingen gegeven in 57 landen en was actief bij bijeenkomsten als: World Economic Forum, American Bar Association en The Commonwealth Law Conference. In een wereld die steeds complexer lijkt te worden, spreekt dr. Edward de Bono over een krachtig creatief denken en de nood aan eenvoud.

edwarddebono@speakersacademy.nl

schoolbanken of dat net uit de schoolbanken komt en de wijde wereld intrekt. “In Engeland krijgen werkloze jongeren als onderdeel van een overheidsprogramma les in mijn werk. De werkgelegenheid is daardoor toegenomen met vijfhonderd procent. De reden is dat jongeren die van school komen zonder diploma denken dat ze dom zijn, maar dat zijn ze helemaal niet. Zodra ze zich realiseren dat ze kunnen denken, neemt hun zelfvertrouwen toe. Er is geen belangrijker lesonderdeel denkbaar op school dan denken.”

De Bono heeft behoorlijk wat zendingswerk te doen, want, zo stelt hij somber vast: “Als één onderdeel van onze samenleving de afgelopen honderd jaar totaal niet is veranderd, is het wel het onderwijs. Het onderwijs is overal ter wereld slecht en ouderwets. Scholen verkwisten tweederde van het talent in onze samenleving en het hoger onderwijs steriliseert

het resterende deel. Een jongeling kan van school komen en de namen weten van een paar vrouwen van Hendrik VIII en de dag waarop het Verdrag van Atrecht werd getekend, maar hij heeft geen flauw benul hoe de winkel op de hoek werkt. Geen idee hoe de samenleving in elkaar zit en functioneert. Niets, ongelooflijk.” Eén lichtpuntje: Venezuela. “Een professor in de filosofie aan de universiteit van Caracas las een boek van mij en vond dat geweldig. Toen hij politicus werd en ze hem vroegen welk ministerie hij wilde leiden, gaf hij als antwoord: een nieuw ministerie, het ministerie voor de ontwikkeling van intelligentie. Ik werd onmiddellijk gevraagd naar Venezuela te komen en ik heb vervolgens 250 leraren onderwezen die op hun beurt 110.000 leraren hebben geleerd hoe ze moesten omgaan met mijn creatief denken. Bij wet is daar nu geregeld dat iedere scholier twee uur les krijgt in mijn ideeën.” ◀